

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN LAUSUNTO

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta HE 6/2021 vp

Esityksen keskeinen sisältö

Hallituksen esityksessä ehdotetaan jatkettavan sääntelyä, joka mahdollistaisi ravitsemisliikkeiden aukiolo- ja anniskeluaikaa sekä asiakasmääriä koskevien rajoitusten asettamisen. Samoin jatkettaisiin ravitsemisliikkeisiin kohdistuvia velvoitteita hygieniaan liittyvistä vaatimuksista ja asiakkaiden välisistä etäisyyksistä huolehtimisesta.

Tarkemmat aukioloa, anniskeluaikaa ja asiakasmääriä koskevat säännökset annettaisiin valtioneuvoston asetuksella ja rajoituksia voitaisiin säännellä maakunnittain paikallisen tautitilanteen perusteella. Toiminnan harjoittamista rajoittavia toimenpiteitä voitaisiin ottaa käyttöön vain niillä alueilla, joilla ne ovat välttämättömiä koronaviruksen leviämisen ehkäisemiseksi.

Asiakasmääriä sekä aukiolo- ja anniskeluaikaa koskevat rajoitukset eivät koskisi henkilöstöravintolatoimintaa eivätkä ruuan ja juoman noutomyyntiä. Aukioloaikojen rajoitukset eivät koskisi myöskään Suomen ja ulkomaiden välillä tai ulkomailla kulkevassa vesi- tai ilma-aluksessa eivätkä polttonesteiden jakeluaseman yhteydessä toimivia ravitsemisliikkeitä.

Elinkeinovapaus ja rajoitusten oikeasuhtaisuus

Esityksessä on kysymys ravitsemisliikkeitä koskevan voimassa olevan väliaikaisen sääntelyn jatkamisesta, jolla ravitsemisliikkeiden toimintaa on säännelty 1.11.2020 lukien (laki tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta 727/2020). Tämä sääntely on ollut eduskunnan käsiteltävä loka-kuussa 2020 (HE 139/2020 vp, PeVL 31/2020 vp, StVM 27/2020 vp). Edelleen sääntely pohjautuu malliin, joka omaksuttiin jo 1.6.2020 lukien voimaan tullessa laissa (laki tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta 400/2020; StM 11/2020 vp; TaVL 19/2020 vp; PeVL 14/2020 vp), kun ravitsemisliikkeiden toiminnan avaaminen asiakkaille mahdollistettiin ravitsemisliikkeiden väliaikaisen sulun jälkeen.

Ehdotetun sääntelyn tarkoituksena on varmistaa sellainen ravitsemisliiketoiminnan ylläpitämisen taso, jolla tartuntataudin leviämistä covid-19-epidemian aikana voidaan estää. Laajat altistumistilanteet, joita voi syntyä ravitsemisliikkeissä, vaikeuttavat altistuneiden jäljittämistä ja karanteeniin asettamista, mikä voi muodostaa huomattavan riskin epidemian kiihtymiselle.

Esityksen mukainen – ja tällä hetkellä voimassa olevan lainsäädännön perusteella laajasti käytössä oleva – liikkumavara alueittaisesta aukioloaikojen ja asiakasmäärien rajoittamisesta on merkityksellinen perustuslain 18 §:ssä turvatuksi elinkeinovapauden ja työllisyyden edistämisen velvoitteen kannalta. Voimassa olevaa ja sitä edeltänyttä sääntelyä on arvioitu aiempien eduskuntakäsittelyjen yhteydessä perustuslakivaliokunnassa ja sääntelyä on valiokunnan lausuntojen pohjalta edelleen pyritty eduskunnassa tarkastamaan yleisten perusoikeuksien rajoitusedellytysten mukaiseksi (PeVL 14/2020 vp, StM 11/2020 vp; PeVL 31/2020 vp, StVM 27/2020 vp).

Ehdotetulle sääntelylle on jo useissa aiemmissä yhteyksissä todettu olevan hyväksyttävät perusteet ja esityksessä on arvioitu rajoitusten kokonaisuhyötyjen olevan suurempia kuin sääntelyn nojalla mahdollisesti asetettavien rajoitusten yrityksille aiheuttamien haittojen. Työ- ja elinkeinoministeriö arvioi, että perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset täyttyvät myös tämän esityksen osalta.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että käsillä olevassa jossain määrin epävakaaassa epidemiatilanteessa, virusmuunnoksen ilmaantuminen huomioiden, ei olisi kovin kauaskatseista harkita nykyisten rajoitusten olennaista keventämistä. Kuitenkin rajoitusten voimassaolo on myös ehdotetussa laissa sidottu niiden välttämättömyyteen ja rajoituksia voidaan säännellä alueittain, tarvittaessa jopa purkaa kokonaan, kuten toimittiin kesällä 2020 vallinneen maltillisemmän epidemiajakson aikana. Toisaalta covid-19-epidemia ei työ- ja elinkeinoministeriön käsityksen mukaan ole tällä hetkellä myöskään sellaisessa vaiheessa, että rajoitusten kiristäminen ehdotetusta olisi tarkoituksenmukaista tai ylipäättään toteutavissa perusoikeuksien rajoitusedellytysten nojalla tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että ehdotettava lainsäädäntö mahdollistaa edelleen sellaisen keinovalikoiman, jolla ravitsemisliikkeiden toimintaa voidaan säännellä covid-19-epidemian hallitsemisen edellyttämällä tavalla, mutta mahdollisimman vähän yrityksiä ja elinkeinopautta haittaavasti.

Työ- ja elinkeinoministeriö on toimittanut Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 7.10.2020 voimassa olevan lain taustalla olevaa hallituksen esitystä (HE 139/2020 vp) koskevan lausuntonsa ja viittaa elinkeinovapauden osalta myös siinä yhteydessä todettuun.

Lakiehdotuksen vaikutuksista

Lähtökohtana voidaan pitää, että ehdotetusta sääntelystä syntyy merkittäviä haittavaikutuksia yhteiskunnalle, elinkeinoelämälle ja alan työntekijöille. Voimassa olevaa lakia vastaavasti ehdotus vaikuttaisi ravitsemisliikkeisiin eri tavoin riippuen, onko kyseessä ruokaravintola, kahvila, baari, yökerho tai pääasiassa take away -ruokaa tarjoava ruokakioski. Suurimmat taloudelliset vaikutukset esityksellä olisi edelleen seurusteluravintoloiden, pubien, baarien ja yökerhojen toimintaan. Ravitsemisalan

yri­tysten toimintaan vaikuttavat rajoitusten lisäksi yleisestä epidemiati­lanteesta seuraava yritysasiakkaiden ja matkailijoiden puute sekä kulut­tajien epävarmuus käyttää palveluja. Yksin rajoituksista johtuvaa suora­a syy-yhteyttä yritysten vaikeaan taloudelliseen tilanteeseen on tämän vuoksi vaikeaa arvioida.

Ravitsemisliikkeiden toimintaa on rajoitettu lainsäädännöllä yli kymme­nen kuukauden ajan ja nykyisen kaltaisista rajoituksista on kokemuksia noin kahdeksalta kuukaudelta. Esityksessä todetulla tavalla yritysten ja asiakkaiden toiminta nykyisten rajoitusten puitteissa on jo kohtuullisen vakiintunutta eivätkä yksin tästä esityksestä aiheutuvia negatiivisia muu­toksia voida pitää kovin suurina.

Toisaalta voidaan arvioida, että esimerkiksi lainsäädäntöön perustuva velvoite ravitsemisliikettä koskevista hygieniatoimenpiteistä huolehtimi­sesta on osaltaan omiaan lisäämään kuluttajien luottamusta ravintolatoi­mintaa kohtaan. Liikkeiden sisäisillä toimenpiteillä kiinnitetään myös väistämättä asiakkaiden huomioi viruksen leviämisen ehkäisemiseksi olennaisten toimintaohjeiden noudattamisen tärkeyteen, millä voi olla myös laajempikantoisia vaikutuksia ihmisten käyttäytymiseen julkisilla paikoilla.

Ravitsemisyri­tysten uudelleentyöllistämisen tukemisesta ja toiminnan rajoitusten hyvittämisestä annetun lain (403/2020) annetun lain soveltamis­ala kattaa vain toiminnan, jota rajoitettiin väliaikaisella majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain muutoksella 4.4.-31.5.2020 (laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaisesti muuttamisesta 153/2020). Mainitun aikaikkunan eli 1.6.2020 jälkeisten rajoitusten osalta ravitsemisliikkeiden käytössä ovat muut yleiset yritysten tukemiseksi sää­dettyt keinot. Näitä ovat muun muassa työ- ja elinkeinoministeriössä val­misteltu niin sanottu kustannustuki II, jota koskeva lainsäädäntö tuli voi­maan 11.12.2020 (laki yritysten määräaikaisesta kustannustuesta anne­ tun lain muuttamisesta 963/2020; HE 205/2020 vp). Kyseessä on yleis­ tuki, joka on tarkoitettu yrityksille, joiden liikevaihto on pudonnut merkittä­ västi koronaviruksen vuoksi ja joilla on vaikeasti sopeutettavia kustannuk­ sia. Tuen hakuaika on käynnissä, ja jatkuu 26.2.2021 saakka. Tukikausi viisi kuukautta ja myönnetään takautuvasti ajalle 6-10/2020.

Takautuva tukimalli ei perustu rajoitusten voimassaoloon, vaan epide­ mian aiheuttamaan yritysten vaikeaan taloudelliseen tilanteeseen epide­ miasta eniten kärsineille yritykselle. Kustannustukimekanismilla on koh­ dennettu rahallista tukea yrityksille, joilla epidemiasta johtuneen pienen­ tyneen liikevaihdon takia on ollut vaikeuksia selvittää esimerkiksi liiketoi­ minnan joustamattomista kustannuksista ja palkkakuluista. Muita tuki­ mekanismeja yrityksille ovat muun muassa Finnveran takaukset, Teolli­ suussijoitus Oy:n rahoitusohjelmat sekä työmarkkinajärjestöjen kanssa yhteistyössä rakennettu työllisyyspaketti.

Työ- ja elinkeinoministeriössä on käynnissä valmistelu uuden kustan­ nustuki III –tuen käyttöönottamiseksi.

Sami Teräväinen
Hallitussihteeri

